

УКРАЇНСЬКА ТРАДИЦІЙНА ОБРЯДОВІСТЬ ЯК МОДЕЛЬ УПОРЯДКУВАННЯ ВСЕСВІТУ

Щербіна І.В.

РВНЗ «Кримський університет культури, мистецтва і туризму»
(95017, Автономна Республіка Крим, Сімферополь, вул. Ки]вська, 39,
Каф. Вокального та інструментального мистецтва)

E-mail: mitra5@mail.ru; mitra5@ukr.net

Traditional ceremonies of Ukrainians are considered as a system of organizing the world human through the contract of ritual between the worlds of other people`s and alien worlds on socio-legal and sacral levels

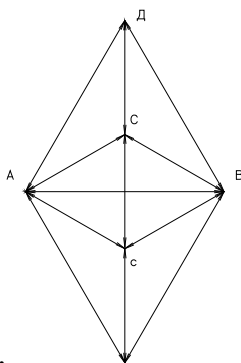
Проблема співвідношення універсального та унікального, самої реальності існування загальнолюдської системи вартостей та її співвідношення із системами моральних цінностей, етнічних норм та взірців поведінки окремих людських спільнот в історико-культурному процесі була й залишається у центрі уваги фахівців з філософії, історії, культурології, етнології, соціології, етики, психології та інших галузей науки (зокрема, сучасних так званих «крос-культурних досліджень»).

Оскільки обряди з давніх часів санкціонували на соціально-правовому рівні ті чи інші події в житті людини, вони зберігалися на території сучасної України з певною стабільністю, вмістивши в себе весь комплекс матеріальної й духовної культури етносу, який яскраво відображаючи світоглядні системи людини з її психофізіологічними, інтелектуальними та естетичними потребами: віддзеркалюючи основні принципи моралі й норми поведінки людини в соціумі; виконуючи виховальні функції; формуючи художньо-естетичний смак завдяки своєму драматургічному, хореографічному, музичному та поетичному оформленню.

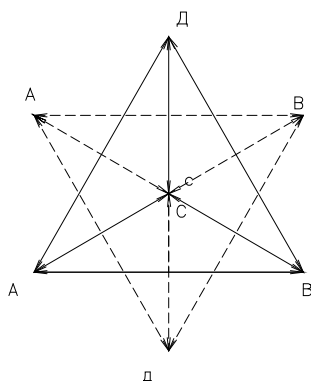
Культурний рівень вивчення та опанування здобутків народної обрядової традиції в умовах глобалізованого суспільства дають достовірну інформацію щодо духовного та економічного становища не лише носіїв етнокультури окремих осередків, а й соціуму держави. Однак, як і в більшості розвинутих держав, нині в Україні етнотрадиційні обрядодії та етномистецтво в пасивно-побутовій формі існування переважно є своєрідними різними формами розважання. Їх виконання лише іноді має на увазі навчально-виховні функції та передбачають марновірне бажання отримати додаткові гарантії на добробут.

Розглядаючи структуру традиційного обрядово-пісенного звичаєво-правового комплексу українців, що складається з ритуальних дій, пов'язаних з певними дійовими особами (чинами) та предметами (символи, атрибути), їх роллю, морально-правовим статусом, сакральним і соціально-юридичним функціональним навантаженням, а саме як систему соціально-юридичних та сакральних договорів між «чужими світами, які безперервно між собою взаємодіють і можуть рухатися в межах так званої [241]

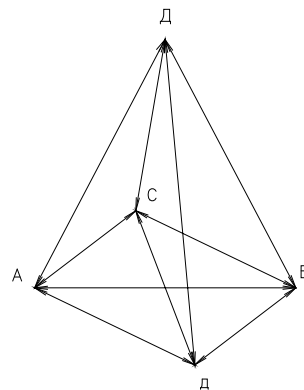
«нейтральної зони, у сфері боротьби двох протилежностей – світу людини «A↔B» (який поділяється на свій та чужий) і світу предків «C ↓ c», можна за схемою (мал. 1) проаналізувати всі різновиди спілкування між «чужими світами» в контексті упорядкування «свого» світу людини (соціуму) власними силами на матеріальному та духовному, реальному та нереальному рівнях: «передумови дії» - «мета» - «умови» - «результат, що очікується» - «отриманий результат» - «можливі наслідки». Наприклад: якщо утворити цілеспрямовану спілку між «Д» понад природним світом богів «вищого рівня», повністю «зарядивши позитивною енергетикою» світ предків та світ людини, спрямовуючи рух на «позитивне» й «природне», тобто «внутрішню і зовнішню гармонію», то утворюється зірка Давида (мал. 2.). Та якщо людина буде порушувати порядок в соціумі, залишатися лише під «критичним», «негативним» впливом «світу пращурів» і не затримувати на межі «чужий» світ «нижчого рівня» -«д», дозволяючи їм наводити шкоду та руйнувати життя й добробут людини, то структурно утвориться Єгипетська піраміда (мал. 3.).

Мал.1.

Мал.2.

Мал.3.

Тобто, протиставлення в традиційній культурі міцно пов'язані з прагматичними цілями колективу, які мають різноманітні позитивні «Д» і негативні «д» критерії відношення до людини та колективу, а також природні здібності, генетика особи й осередку («С» й «с»). Головні протиставлення сакрального та соціального реалізуються в серії більш часткових протиставлень, які можна об'єднати в окремі групи, що в цілому складають загальне протиставлення, утворюючи картину всесвіту, його походження з просторовим і часовим розгортанням, а також оцінками його окремих частин чи подій, які відбуваються в ньому з точки зору людини або людського об'єднання чи соціуму.

Схеми структури традиційної обрядовості в Україні є універсальною своєрідною пояснювальною моделлю будови всесвіту, за допомогою якої можна дослідити не тільки семантику локальних архаїчних ритуалів, а і проаналізувати сучасну культуру, доводячи їх спільний і головний чинник виникнення та розвитку із з'ясуванням культурного генотипу, народної філософії життя певної культури, що загальнолюдський феном обрядовості, як, з одного боку універсального, з іншого, унікального явища духовної і ментальної практики людини. [242]

Щербіна, І.В. Українська традиційна обрядовість як модель упорядкування всесвіту //Матеріали 17-го Міжнародного молодіжного форуму «Радіоелектроніка і молодь в ХХІ столітті». 22-24 квітня 2013 р. Зб. матеріалів форуму. Том 10. Міжнародна конференція «Українська державність, мова, культура в інформаційному тисячолітті» /Видання виготовлено кафедрою українознавства Харківського національного університету радіоелектроніки (ХНУРЕ). Відповідальні за випуск Н.І. Слипченко, Н.В. Черная, Е.С. Булавина. Харків: ХНУРЕ, 2013. С. 241-242, 247.